

Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie
KATEDRA I KLINIKA CHOROÓB SKÓRNYCH I WENERYCZNYCH

Kierownik: prof. dr hab. n med. Mariola Marchlewicz

Szczecin 15 października 2023r.

Recenzja rozprawy doktorskiej lekarz Aleksandry Kobusiewicz

na podstawie cyklu publikacji pt. „*Ocena wybranych parametrów psychologicznych u rodziców dzieci chorych na Atopowe Zapalenie Skóry.*”

Promotor: Prof. dr hab. n. med. Anna Zalewska-Janowska

Cykl powiązanych tematycznie publikacji stanowią:

1. Aleksandra K. Kobusiewicz, Anna Zalewska-Janowska. *Wpływ atopowego zapalenia skóry na psychospołeczne funkcjonowanie rodziny.* Dermatol Rev, 2023; 4: 128635. DOI: [10.5114/dr.2023.128635](https://doi.org/10.5114/dr.2023.128635)
Punktacja Ministerialna: 20 punktów
2. Aleksandra K. Kobusiewicz, Bartłomiej Tarkowski, Andrzej Kaszuba, Aleksandra Lesiak, Joanna Narbutt, Anna Zalewska-Janowska. *The relationship between atopic dermatitis and atopic itch in children and the psychosocial functioning of their mothers: A cross-sectional study.* Front Med Sec Dermatol. 2023; 10: 1066495. DOI: [10.3389/fimed.2023.1066495](https://doi.org/10.3389/fimed.2023.1066495)
IF: 5,058; Punktacja Ministerialna: 70 punktów
3. Aleksandra K. Kobusiewicz, Bartłomiej Tarkowski, Andrzej Kaszuba, Anna Zalewska-Janowska. *Strategies for coping with stress in mothers of children with atopic dermatitis – a cross-sectional study.* Adv Dermatol Allergol, 2023; 127934. DOI: [10.5114/ada.2023.127934](https://doi.org/10.5114/ada.2023.127934)
IF: 1,664; Punktacja Ministerialna: 70 punktów

Sumaryczny IF: 6,722

Sumaryczna Punktacja Ministerialna: 160 punktów

Atopowe zapalenie skóry (AZS) to przewlekła, nawrotowa dermatoza zapalna, cechująca się obecnością zmian skórnych o morfologii wyprysku oraz typową lokalizacją, zależną od wieku pacjenta. Choroba ta dotyka około 20% światowej populacji dzieci i z tego powodu jest jedną z najczęstszych dermatoz leczonych ambulatoryjnie oraz przyczyną licznych hospitalizacji. Ze względu na przewlekły charakter tego schorzenia, które przebiega z okresami zaostrzeń i remisji, AZS wiąże się ze znacznym obniżeniem jakości życia chorych dzieci oraz ich rodziców. Pacjenci odczuwają dyskomfort związany ze zmianami skórnymi oraz świądem doświadczają zaburzeń snu, a co za tym idzie, w konsekwencji zaburzeń koncentracji i nastroju w ciągu dnia. Dzieci te ze względu na zmiany skórne są stygmatyzowane przez rówieśników. Istnieje u nich większe ryzyko rozwoju innych chorób z kręgu atopii oraz zaburzeń depresyjnych i lękowych, a nawet myśli samobójczych. Ze względu na wczesny wiek występowania choroby, w leczenie dziecka głównie zaangażowani są jego rodzice lub opiekunowie, którzy nadzorują i przestrzegają zaleceń lekarskich. Badania naukowe oraz doświadczenie kliniczne wskazują, że matki dzieci chorych na AZS są znacznie częściej odpowiedzialne za ich leczenie niż ojcowie oraz doświadczają istotnego obciążenia psychospołecznego związanego z chorobą dziecka. Ze względu na wyzwania, jakie stawia przed nimi konieczność sprawowania opieki nad chorym dzieckiem, ich funkcjonowanie i radzenie sobie z chorobą przekłada się na efekty leczenia. W ostatnich latach liczne badania pozwoliły na wprowadzenie do rekomendacji leczenia AZS i podkreśliły znaczenie takich interwencji, jak szkoły atopii czy programy edukacyjne, które istotnie poprawiają efektywność leczenia, rokowanie oraz jakość życia chorych i ich opiekunów. Niemniej jednak ich dostępność jest ograniczona, a same programy edukacyjne nie są szczegółowo określone co do treści i formy. Nadal więc prowadzone są badania, które pomogą określić w jakich sferach wymagane jest wsparcie edukacyjno-psychologiczne aby spersonalizować programy edukacyjne tak by charakteryzowały się jak największą skutecznością.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska lekarz Aleksandry Kobusiewicz pt. *„Ocena wybranych parametrów psychologicznych u rodziców dzieci chorych na Atopowe Zapalenie Skóry”* stanowi spójny tematycznie cykl trzech publikacji zbiorowych w których Doktorantka jest pierwszym autorem. W skład cyklu wchodzi jedna praca poglądowa oraz dwie prace oryginalne opublikowane w 2023 roku. Taka forma rozprawy stanowiącej osiągnięcie doktorskie jest bardzo wartościowym dziełem, z

założenia prezentującym cenne informacje naukowe, bowiem podlegały one weryfikacji i otrzymały pozytywne recenzje przy przyjęciu prac do druku w renomowanych czasopismach naukowych. Wart podkreślenia jest fakt, że prace oryginalne ukazały się w anglojęzycznych, recenzowanych, indeksowanych w bazie PubMed oraz znajdujących się na liście Journal Citations Reports czasopismach posiadających *Impact Factor*, a łączny wskaźnik oddziaływania cyklu wynosi 6,722 (punktacja Ministerialna: 160 pkt.). Takie wartości dowodzą znaczenia podjętych przez Doktorantkę badań. Prace zostały zrealizowane w interdyscyplinarnym zespole badawczym składającym się z dermatologów i psychologa. Doktorantka dołączyła do pracy pełne teksty wszystkich trzech prac cyklu oraz oświadczenia współautorów, którzy potwierdzili Jej wiodący wkład w przygotowanie manuskryptów.

Przedłożona mi do oceny rozprawa liczy 71 stron maszynopisu i ma układ typowy dla dysertacji doktorskich opartych na cyklu publikacji powiązanych tematycznie. Na początku znajduje się wykaz skrótów użytych w tekście, co wpływa na łatwość zaznajomienia się z dalszymi częściami pracy. Kolejnym elementem rozprawy jest szczegółowe omówienie badanych zagadnień podzielone na Wstęp, Cel badania, Materiał i metody, oraz Podsumowanie wyników i Wnioski (11 stron). Kolejne części rozprawy stanowią przedruki artykułów (29 stron), streszczenia pracy w języku polskim (2 strony) i angielskim (2 strony), Zgoda na przeprowadzone badania Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Łodzi (3 strony), spis publikacji stanowiących dorobek naukowy (5 stron) oraz Oświadczenia współautorów (9 stron). We **wstępie** Doktorantka zawarła informacje dotyczące Atopowego Zapalenia Skóry, oraz szeroko opisała problematykę konsekwencji długotrwałej choroby i jej wpływu na funkcjonowanie rodziny. **Cele pracy** Doktorantka przedstawiła w sposób jasny i przejrzysty. W częściach dotyczących **metodyki i podsumowania wyników** lekarz Aleksandra Kobusiewicz omówiła zbiorczo prace stanowiące cykl. **Omówienie wyników badań** jest przedstawione w sposób czytelny, zwięzły i rzeczowy. Doktorantka podsumowuje wyniki swoich badań przedstawiając 7 przemyślanych wniosków końcowych. **Wnioski** stanowią logiczne podsumowanie badań, jasno wynikają z poczynionych przez Doktorantkę analiz oraz są odpowiedzią na postawione cele badań.

Na szczególne wyróżnienie zasługuje doskonała strona edycyjna pracy.

Pierwsza publikacja Doktorantki stanowi bardzo dobry wstęp do całości opracowania. Jest to systematyczny przegląd prac, który pozwala na szerokie zapoznanie się z

problematyką wpływu AZS na funkcjonowanie rodziny. Artykuł pt. „*Wpływ atopowego zapalenia skóry na psychospołeczne funkcjonowanie rodziny.*” (Aleksandra K. Kobusiewicz, Anna Zalewska-Janowska. *Dermatol Rev*, 2023; 4: 128635. DOI: [10.5114/dr.2023.128635](https://doi.org/10.5114/dr.2023.128635)) oparty jest na analizie 58 pozycji piśmiennictwa z lat 1989-2023. Badania wskazują, że rodzice dzieci chorych na AZS charakteryzują się niższą jakością życia, w porównaniu do rodziców zdrowych dzieci, a cięższe przypadki choroby ściśle wiążą się ze zwiększeniem dysfunkcyjności rodziny i rodziców. Inne badanie wykazało, że opieka nad dzieckiem z umiarkowaną lub ciężką postacią AZS jest bardziej stresogenna niż opieka nad dzieckiem z cukrzycą typu I. Doktorantka szczegółowo opisuje wpływ AZS na takie sfery życia rodzinnego jak zaburzenia snu u rodziców, relacje małżeńskie oraz między rodzeństwem, przygotowywanie specjalnych posiłków, zmiany środowiska domowego oraz obciążenia finansowe.

Drugą publikacją wchodzącą w skład opracowania jest praca pt. „*The relationship between atopic dermatitis and atopic itch in children and the psychosocial functioning of their mothers: A cross-sectional study.*” (Aleksandra K. Kobusiewicz, Bartłomiej Tarkowski, Andrzej Kaszuba, Aleksandra Lesiak, Joanna Narbutt, Anna Zalewska-Janowska. *Front Med Sec Dermatol*. 2023; 10: 1066495. DOI: [10.3389/fmed.2023.1066495](https://doi.org/10.3389/fmed.2023.1066495)). Jest to praca oryginalna, której celem było zbadanie i porównanie poziomu jakości życia, nasilenia odczuwanego poziomu stresu, występowanie zaburzeń snu oraz występowanie zaburzeń depresyjnych i lękowych u matek dzieci chorych na AZS i matek zdrowych dzieci, a następnie ocenienie związku w/w parametrów psychologicznych z nasileniem i długością trwania AZS u dziecka.

Do badania zakwalifikowano 120 matek dzieci z AZS i 70 matek zdrowych dzieci. Wskaźnik odpowiedzi wynosił 73,33% w grupie badanej i 74,29% w grupie kontrolnej co stanowiło odpowiednio 88 i 52 matki w grupie badanej i kontrolnej.

Nasilenie choroby u dzieci z AZS zostało ocenione przez Doktorantkę skalą SCORAD. Nasilenie świądu zostało ocenione przy pomocy Numerycznej Skali Oceny Świądu (NRS). W badaniu użyto test FDLQI do oceny jakości życia, test PSS-10 do oceny poziomu odczuwanego stresu, test AIS do oceny jakości snu oraz HADS do oceny zaburzeń lękowych i depresji.

Badanie wykazało, że matki dzieci z AZS doświadczają znacznie wyższego poziomu stresu, lęku i depresji oraz zaburzenia snu, w porównaniu z matkami zdrowych dzieci. Nasilenie AZS i świądu istotnie korelowało z obniżeniem jakości życia, bezsennością i odczuwanym stresem

matek, a długość czasu trwania choroby u dziecka istotnie korelowała z obniżeniem jakości życia matek. Matki, których dzieci chorowały na atopowe zapalenie skóry przez ponad sześć miesięcy, charakteryzowały się znacznie wyższym poziomem lęku i depresji.

W trzecim artykule pt. „*Strategies for coping with stress in mothers of children with atopic dermatitis – a cross-sectional study.*” (Aleksandra K. Kobusiewicz, Bartłomiej Tarkowski, Andrzej Kaszuba, Anna Zalewska-Janowska. *Adv Dermatol Allergol*, 2023; 127934. DOI: [10.5114/ada.2023.127934](https://doi.org/10.5114/ada.2023.127934)) będącym pracą oryginalną, Doktorantka skupiła się na pogłębieniu badań dotyczących problematyki stresu na tej samej populacji badanej. Celem badania była ocena i porównanie strategii radzenia sobie ze stresem matek chorych i zdrowych dzieci oraz ocena związku wybieranych strategii radzenia sobie ze stresem matek dzieci dotkniętych chorobą z nasileniem stresu, jakością życia i zmiennymi AZS, takimi jak nasilenie AZS, czas trwania choroby i nasilenie świądu. Do oceny strategii radzenia sobie ze stresem użyto kwestionariusza COPE.

Uzyskane dane wskazują na to, że matki z obu grup częściej wybierały strategie ukierunkowane na problem i emocje, a rzadziej stosowały strategie ukierunkowane na unikanie. Pomimo stosowania tych samych strategii radzenia sobie ze stresem przez matki chorych i zdrowych dzieci, matki dzieci z AZS doświadczają znacznie wyższego poziomu stresu w porównaniu z matkami zdrowych dzieci. Badanie to ukazuje, że strategie stosowane przez matki chorych dzieci okazują się być niewystarczające w przypadku wystąpienia choroby przewlekłej u dziecka i wymagają wsparcia psychologicznego, co jest warte podkreślenia.

Przytoczone publikacje wskazują, że Doktorantka z pełnym profesjonalizmem porusza się po wielopoziomowych, interdyscyplinarnych aspektach kliniczno-psychologicznych, a uzyskane wnioski są bardzo interesujące i pomocne w praktyce klinicznej, w holistycznym podejściu do leczenia pacjenta pediatrycznego z AZS. Pozytywne oceny wyrażone przez recenzentów wymienionych powyżej czasopism, skutkujące przyjęciem prac do opublikowania, uważam za bardzo istotne w ocenie tego cyklu i nie zgłaszam żadnych merytorycznych uwag.

Podsumowanie recenzji

Reasumując, bardzo wysoko oceniam rozprawę doktorską lekarz Aleksandry Kobusiewicz. Doktorantka wykazała się **dużą wiedzą teoretyczną** i znajomością aktualnej literatury dotyczącej badanych zagadnień, zarówno polsko- jak i anglojęzycznej, co znalazło odzwierciedlenie w **rozdziałach Wstęp i Dyskusja**, każdej z publikacji stanowiących podstawę do ubiegania się o tytuł doktora nauk medycznych.

Całość pracy jednoznacznie potwierdza dojrzałość naukową lek. Aleksandry Kobusiewicz oraz umiejętność samodzielnego planowania i prowadzenia interdyscyplinarnych prac badawczych.

Przedstawiony cykl publikacji stanowi istotny i niezwykle ciekawy dorobek naukowy z dziedziny, zyskującej coraz większe znaczenie, psychodermatologii. **Stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz oryginalne rozwiązanie w zakresie potencjalnego zastosowania wyników własnych badań naukowych w praktyce klinicznej.**

Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska lekarz Aleksandry Kobusiewicz pt. *„Ocena wybranych parametrów psychologicznych u rodziców dzieci chorych na Atopowe Zapalenie Skóry”* **spełnia warunki** określone w art. 187 ust. 1-4 Ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. 2018 poz. 1668/ Dz.U. 2020 poz 85 z późn. zm. / Dz. U. z 2022r. poz. 574). W związku z powyższym mam zaszczyt wnioskować do Wysokiej Rady Dyscypliny Nauk Medycznych Uniwersytetu Medycznego w Łodzi o dopuszczenie lekarz Aleksandry Kobusiewicz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dodatkowo, z uwagi na szczególnie wysoką wartość merytoryczną pracy, interdyscyplinarny charakter, nowatorstwo oraz rzetelny warsztat badawczy oraz potencjał aplikacyjny w praktyce klinicznej, zwracam się do Wysokiej Rady z wnioskiem o wyróżnienie rozprawy doktorskiej lekarz Aleksandry Kobusiewicz.

KIEROWNIK
Katedry i Kliniki Chorób Skórnych
i Wenerologicznych PUM
M. Marchlewicz
prof. dr hab. n. med. Mariola Marchlewicz
Prof. dr hab. n. med. Mariola Marchlewicz